

УДК 330.341

Мороз О. С.,*аспірант Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДОВИХ ЧАСТИН

У роботі розглянуто підходи до визначення інноваційного розвитку та запропоновано поглиблене визначення цього поняття. Досліджено сутність поняття "інноваційний розвиток", визначено його особливості та запропоновано систему його складових елементів.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інноваційний потенціал.

В работе рассмотрено подходы к определению инновационного развития и предложено углубленное определение данного понятия. Исследовано суть понятия "инновационное развитие", определено его особенности, а так же предложено систему его составляющих элементов.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, инновационный потенциал.

In the paper main approaches to definition of innovative development are considered and more thorough definition of this idea is proposed. The author has analyzed the essence concept of "innovative development", identified its main peculiarities and proposed the system of its components.

Key words: innovation, innovative development, innovation capabilities.

Постановка проблеми. Розвиток підприємства як суб'єкта економічної діяльності відбувається на основі чіткої стратегії, яка так чи інакше ґрунтується на нововведеннях та досягненні інноваційного розвитку. Інноваційний характер діяльності фірми є одним із найвагоміших елементів визначення фінансової стабільності на ринку. Особливої уваги цей елемент набуває під час перетворення людського капіталу на один з основних чинників виробництва. Поєднання людського чинника та досягнень виробництва забезпечують досягнення інноваційного розвитку та, відповідно, стійкої конкурентної позиції на ринку. Для визначення системи дій, спрямованих на покращення (або запровадження) розвитку на основі інновацій, в першу чергу доцільно визначити сутність поняття "інноваційний розвиток", його передумови та складові елементи. У цій статті запропоновано визначення інноваційного розвитку та проведений його поділ на підсистеми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам визначення інноваційного розвитку та його складових частин приділено значну увагу у роботах багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених: К. В. Філіпової, Т. Й. Товта, М. В. Давідової, О. В. Марченко, Ж. А. Говорухи, Л. Г. Смоляр, О. В. Ареф'єва, А. Є. Воронкова, А. В. Гриньов, А. П. Гречан, С. М. Ілляшенко, І. М. Репіна, О. І. Олексюк, Н. І. Чухрай, Н. Краснокутської, О. Кузьміна, С. Ягудіна, Р. Аоффа, П. Друкера, Р. Фостера, Й. Шумпетера та інших. Проте сьогодні низка питань з уточнення та поглиблення визначення інноваційного розвитку та побудови системи його складових частин залишається недослідженою та потребує детального вивчення.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення поняття інноваційний розвиток як показника ефективності впровадження інноваційної діяльності на підприємстві та системи його елементів.

Виклад основного матеріалу. Вітчизняним та іноземним вченим-економістам притаманна багатогранність поглядів на поняття інноваційного розвитку. Однак спільним для всіх підходів є те, що виведення сутності поняття "інноваційний розвиток" ґрунтується на обґрунтуванні супутніх понять та категорій. Базовою серед них є дефініція поняття "інновація".

У розумінні Й. Шумпетера, який вперше ввів цей термін у науковий лексикон, інновація – це нова комбінація. Будь-яке нововведення в мистецтві, науці, економіці, життєвій практиці – головним чином полягає в рекомбінації концептуальних фізичних матеріалів, які існували на ринку (творче руйнування) [9, с. 84-154]. Інші вчені пропонують таке визначення: інновація – це процес перетворення можливостей у нові ідеї, які широко впроваджуються в практику [10, с. 38]. У економічному словнику знаходимо, що інновація – це втілення нових форм організації праці й управління, що охоплює не тільки окреме підприємство, але і їх сукупність, галузь [2, с. 145]. Аналізуючи ці підходи до трактування інновацій можна сказати, що інновація розглядається як процес рекомбінації можливостей з метою створення нових продуктів та процесів, які охоплюють не лише окремо взяту фірму, але галузь у цілому.

Відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність", інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [1]. Таким чином, інноваційний – такий, що

містить у собі нові продукти, послуги, технології, організаційно-технічні рішення та поліпшує структуру та діяльність підприємства.

Наступним поняттям, яке зараховуємо до супутніх, є розвиток. Під розвитком розуміють процес, у результаті якого відбувається зміна якості чого-небудь, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого [7, Т. 8, с. 631].

Тоді інноваційний розвиток перш за все можна розуміти як ланцюжок реалізованих новинок [6]. Таке визначення характеризує досліджуване поняття лише з точки зору інноваційного процесу як результату провадження інноваційної діяльності, тобто діяльності, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [1].

Однак результат не може бути отриманий без доступності певної ресурсної бази та можливості його провадження на об'єкті. Таким чином, інноваційний розвиток повинен також охоплювати поняття інноваційного потенціалу. Загальне визначення потенціалу розкривається через сукупність усіх наявних засобів, можливостей, продуктивних сил і т. ін., що можуть бути використані в якій-небудь галузі, ділянці, сфері; приховані здатності, сили для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов; запас чого-небудь; резерв [7, Т. 7, с. 402]. Тоді інноваційний потенціал підприємства – це характеристика підприємства, яка відображає його забезпеченість науковими кадрами і висококваліфікованими спеціалістами, сприйняття інновацій зовні і можливість реалізації нововведень у виробництві або організаційній структурі, ринковий потенціал, що влаштовує власника виробництва [4, с. 275]. Іншими словами під інноваційним потенціалом підприємства у сучасних умовах варто розглядати його максимальні можливості генерувати високу інноваційну активність [8, с. 68].

Можна виділити дві складові інноваційного потенціалу (рис. 1):

- сприйнятливості до зовнішніх інновацій;
- забезпеченості необхідними ресурсами (кваліфіковані кадри, придбані нові технології та обладнання) або ступінь інноваційності.

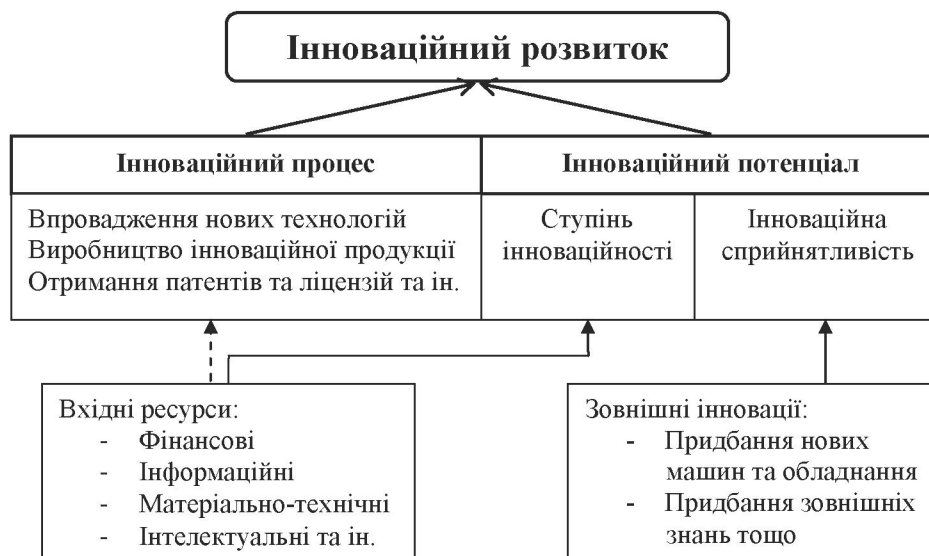

Рис. 1. Складові частини інноваційного розвитку підприємства

З огляду на взаємозв'язок інноваційного потенціалу та інноваційного розвитку знаходимо таке визначення останнього: інноваційним потрібно вважати розвиток, що спирається на безупинний пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в мінливих умовах зовнішнього середовища в межах обраної місії та прийнятої мотивації діяльності і який пов'язаний з модифікацією наявних і формуванням нових ринків збуту [3, с. 42].

Оскільки досліджуване поняття становить нерозривну єдність інноваційного потенціалу та інноваційного процесу, можемо стверджувати, що інноваційний розвиток – це процес пошуку та створення нової продукції і процесів на основі використання сукупності усіх наявних засобів та можливостей підприємства, який призводить до якісних змін, що можуть виявитися у підвищенні конкурентоспроможності підприємства, збільшення стійкості підприємства у мінливих зовнішніх умовах, формуванні нових ринків збуту тощо.

Отже, можемо виділити такі особливості, що характеризують інноваційний розвиток:

- використання інноваційного потенціалу підприємства;
- співпраця з кваліфікованими науковими кадрами;
- освоєння нових ресурсів та технологій;
- використання інформаційних ресурсів із зовнішніх джерел;
- безперервність інноваційного процесу;
- високий ступінь невизначеності;
- орієнтованість на майбутнє;
- спрямованість на якісні зміни.

Виділення двох складових інноваційного розвитку – інноваційного потенціалу та інноваційного процесу – можна обґрунтувати так: для того, щоб відбувся певний розвиток, необхідна база (у випадку підприємства, це кваліфікований персонал, наявність фінансових ресурсів тощо), а власне сам розвиток є процесом, тобто діяльністю, яка, перетворюючи вхідні ресурси (потенціал), створює результат (інноваційну продукцію, технологію і т. д.). Якщо вилучити хоча б один з цих елементів, інноваційний розвиток буде неможливим: за відсутності інноваційної діяльності інноваційний потенціал залишиться нереалізованим; за відсутності на підприємстві інноваційного потенціалу немає підґрунтя (вхідних ресурсів) для інноваційного процесу або наявний значний опір інноваційним змінам.

Висновки. Отже, інноваційний розвиток є комплексним поняттям, яке об'єднує у собі інноваційний потенціал та інноваційний процес. Єдність цих елементів створює синергетичний ефект, який забезпечує перехід від одного якісного стану до іншого. Зважаючи на характерні особливості досліджуваного явища, необхідно використовувати системні методи управління для досягнення високих результатів. Для оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства варто застосовувати специфічні методи, які б дозволили охопити це явище у всій його складності.

Надалі доцільно дослідити та запропонувати систему показників для оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства, яка б враховувала синергетичних ефект взаємодії його складових частин.

Література:

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
2. Економічний словник-довідник / [ред. С. В. Мочерний] – К. : Феміна, 1995. – 368 с.
3. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент: Підручник. – Суми : ВТД – Університетська книга, 2010. – 334 с.
4. Кривенко Л. В. Розвиток інноваційного потенціалу підприємства у контексті інтелектуальної складової / Кривенко Л. В., Лощина Л. В., Мілашенко В. М. // Економічний простір. – 2008. – № 18. – С. 281-286.
5. Малюта Л. Оцінювання рівня інноваційного розвитку промислового підприємства [Електронний ресурс] / Л. Малюта // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2011. – Вип. 1 (4). – Режим доступу до журн. : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11mlugrp.pdf>.
6. Николаев А. Инновационное развитие и инновационная культура [Електронний ресурс] / А. Николаев // Проблемы теории и практики управления. – 2001. – № 5. – Режим доступу до журналу: http://vasilieva.narod.ru/ptpu/9_5_01.htm.
7. Словник української мови в 11 томах / [ред. І. К. Білодід, А. А. Бурячок та ін.] – К. : Наукова думка, 1970-1980 рр.
8. Трифилова А. А. Анализ инновационного потенциала предприятия / А. А. Трифилова // Инновации. – 2003. – № 6 (63). – С. 67-72.
9. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М. : Прогрес, 1992. – 231 с.
10. Tidd J., Bessant J., Pavitt K. Managing innovation. John Wiley & Sons, LTD, Chichester, 2001.